

Elsi Hyttinen

***Nälkävuotta* lukiessa**

Olen hirveän kyllästynyt samastumiseen.

Ajatukseen siitä, että lukija aina, tai useimmiten, lukee (joko että hänen tulisi lukea tai hän lukee siitä huolimatta, että niin ei pitäisi) samastumispintaa etsien. Että aina haluaisimme nähdä itsemme kirjallisuudessa. Tuo olen minä. Tämä on siis hyvä kirja.

Kuinka hirveän monta peiliä ihminen tarvitsee ollakseen olemassa?

Olen luvannut kirjoittaa tämän lukunurkan Aki Ollikaisen romaanista *Nälkävuosi* (2012). Kirja teki minuun suuren vaikutuksen heti ilmestyttyään. Puhuin siitä Turun yliopiston kotimaisen kirjallisuuden kahvihuoneessa paljon.

Ollikaisen romaani on ohut, kuulas, täynnä jännitteitä. Siinä ei ole mitään ylimääristä.

Ja, mikä tärkeintä, henkilöt on rakennettu niin viitteellisesti, ettei sitä, mitä samastumispinnaksi kutsutaan, juuri synny.

Rakastan tätä. Romaani ei päästä minua katsomaan itseäni, ei tarjoudu peiliksi.

Lukiessa tapahtuu jotakin muuta.

Romaani sijoittuu 1860-luvun lopun nälkävuosiin. On talo, jossa nainen, mies, lapsia. On muutama laiha hauki ruuaksi, ja lopulta ei niitäkään.

Mies on heikko, nälkä on jo syönyt häneltä voiman ja tahdon. (Lapset ovat saaneet pitkään miehenkin ruuan. Sellaista on rakkaus, hänen rakkautensa. Pidäkkeettömydessään se on tuhota hänet.) Nainen tekee päätöksen: hän ottaa lapset ja lähtee. Suojataksaan elämän liekkiä lapsissa hän lähtee kulkemaan toivoen, että jossain on vapahdus, armo, ruokaa. Elämä etsii elämää. Isälle jätetään kattilallinen lunta.

Nälkävuosi katsoo yksilön ohi johonkin sellaiseen, mistä on vaikea puhua.

Elämänvoimaan. Vitalismiin?

Vitalismi on palannut teoreettisiin keskusteluihin vasta hiljattain. Pelkään sanan lausumista ääneen, koska en ole varma, mihin se liitetään. Natsismin varjo seuraa sanaa kuin liimattuna.

Ja silti.

Romaani kuvaa elämää. Sitkasta elämänvoimaa, joka haluaa lisää elämää.

Äiti ei onnistu. Yksi kerrallaan lapset kuolevat hankeen. Lopulta äitikin kuolee.

Kaikki se rakkaus, toivo, tahto. Miten tyhjiin kaikki raukeaa.

Romaanin viimeisessä kuvassa palataan alun maisemaan. Meille näytetään luurangonlaiha, kalpea hahmo, joka haparoi tietään talolta rantaan.

Hän laskeutuu järveen. Ei, hän ei hukuttaudu. Hän ui. Vesi ottaa hänet vastaan, kantaa.

On kevät.

On uusi alku.

Maa työntää orasta.

Nälkävuosi kuvaa tunnistettavaa vaihetta Suomen historiassa. Silti siinä ei ole mitään arkaaista, ei minkäänlaista yritystä rakentaa kielen keinoin etnografista museota.

Pikemminkin romaani tuntuu tarjoavan samantyyppistä ajatusta ihmisestä kuin tietokirjailija Teemu Keskisarja hiljattain *Kirjasto*-lehden (1/2015) haastattelussa: ”Elämä sapettaa ja ahdistaa meitä täsmälleen saman verran kuin sodissa tai nälänhädässä kituneita esi-isiä. Ihmisen kipukynnys vain muuttuu aikojen saatossa. Itse kipu ei vähene, jos kohta ei lisäänykään.”

Nälkävuoden ihmiset eivät tunne mitään erityisiä 1800-luvun tunteita eivätkä tulkitse maailmaa sen naiivimmin kuin mekään.

Siksi meidän on mahdollista katsoa heitä ja hetkittäin tunnistaa jotakin.

Tunnistaminen on ihme. Se on kysymistä, se on tilan aukeamista kahden toisistaan erillisen tietoisuuden väliin.

Samastuminen ei ole kiinnostunut toisesta. Se ei halua nähdä maailmaa toisen silmin. Se haluaa nähdä itsensä, yhä uudelleen. Samastuva katse ei kysy, koska tietää vastaukset jo valmiiksi.

Sen sijaan hetkessä välähtävä tunnistaminen avaa tilan, jossa toisen yksilön olemassaolon ajattelemisen on hetkeksi mahdollista.

Sitten minämme alkaa taas samastua, tunkee maailman eteen ja väittää sitä peilikseen.

Lähteet

Ollikainen, Aki 2012. *Nälkävuosi*. Helsinki: Siltala.